

ALAQUAS I SANT "FRANCISCO"
DE PAULA, EN ELS RECORDS
DE LA MEUA INFANCIA

Per Josep Miquel Lerma Marín

Ara ya, als meus trentacinc anys, recorde en certa nostàlgia aquell Alaquàs de la meua infància que, poc o res devia d'haver canviat eh molts aspectes des de que en 1795. Antoni Josep Cavanilles en les seues «Observaciones sobre la Historia Natural, Geografia, Agricultura, Población y Frutos del Reino de Valencia», obra que escrigué per orde del rei Carles IV, al referir-se a l'Alaquàs diu: «Igual extensión con corta diferencia tiene el término de Alaquàs (la comparança està feta ab el terme de Chirivella), pero mucho menos número de frutos, reducidos á 400 cahices de trigo, 600 libras de seda, 400 arrobas de cáñamo, 200 de aceite, 1 de algarrobas y 1.500 cãntaros de vino. Sus vecinos, para subsistir y aumentarse, recurrieron a cultivar dilatados campos en los términos inmediatos, y fomentaron las fábricas de alfareria, que es el alma y riqueza del pueblo. Fabrican aquí los utensilios de cocina y surten la capital y pueblos de la huerta de pucheros platos y cazuelas. El barro es fino y rojo, las formas agradables, el barniz sólido, brillante, de un dorado oscuro». En esta mateixa obra, Cavanilles asïgna a Alaquàs una població per a 1794 de 400 veïns que calculats a «9 personas cada dos vecinos.» com ell mateix diu, el poble devia de tindre 1.800 habitants.

A principi de la dècada dels anys 1950, era Alaquàs una població de tres mil i poquets mes d'habitants, i com atres tants pobles de l'Horta de València que, no obstant la proximitat a la capital i les seues corrents renovadores, a on pareixia no haver arribat el sigle XX, si no fora perquè una pereta elèctrica en el cantó de cada carrer, que mes que iluminar orientava al transeunt, demostrava lo contrari.

Els carrers continuaven sense empedrar i l'era de l'asfalt encara no havia arribat. Quan plovia l'aigua i la terra eren els elements que durant sigles, generacions d'alquasers havien trobat al eixir a la porta de casa, quan una ràpida metamòrfosis provocada per la pluja d'una tormenta d'estiu que durava minuts, o un temporal d'hivèrn empenyat en condensar aigua sobre la terra durant dies sancers, els transformava en fang, en un fang mil vegades chafat per els carros i els animals que anaven o venien de les seues faenes en l'horta o el secà. Per als humans esta eventualitat fea que moltes vegades les relacions de veïnàt quedaren limitades a raonaments en veu alta per a poder escoltarse, cadascú de de la porta de sa casa, davant la impossibilitat de poder atravesar el carrer enfangat.

Est era l'Alaquàs que yo recorde de principi dels anys cinquenta. Un poble que trencava el seu monoton deixant passar la vida, feta casi totalment en el carrer de veïnàt, quan la primavera de cada any portava, des de fea moltissims d'anys, eixe Novenari i Festa de San «Francisco» de Paula, com diu la gent d'ací al valencianisar el nom en castellà de Sant Francésc de Paula, d'Asís o el que siga.

Per lo matí tot el poble fea sa vida de treball quotidià, pero en ella s'imposava inténsament la presència d'una espiritualitat que culminava en l'acte religiós del novenari que es celebrava per la vesprada.

El homens, apynyats, es reunien en els bancs de fusta que hi havien baix del cor o el prebisteri de la chicoteta iglésia del Convent; els chiquets, materialment amuntonats en els escalons que rodejaven l'altar major, inclús baix i'anda del sant que ya instalat en ella presidia l'acte religiós, i les dones, en els seus catres que portaven de casa, d'una forma anàrquica s'acomoda-

ven en la nau centràl, omplintla. Aixina era el repàrt de l'espai de la iglesia que d'una forma inconcient i primitiva es fea des de sempre per una costum a la que tot lo mon s'aferrava i ningú s'atrevia trencar.

El predicador, prototip representant de la Iglesia Valentina tradicionalment castellanisant, fea el sermó en un castellà artificialment refinat, segurament per a demostrar els seus molts anys d'estudis, a una gent profundament sencilla que parlava i s'entenia entre ella únicament en valencià.

Després, ya a l'eixida de la iglésia quan caïa la vesprada i la foscor s'en senyorejaba dels carrers, unes «paraetes» de porràt s'iluminaven ab l'intensitat de la blanquíssima llum de les seues llànties de carburo. En el mercaét, improvisat y festíu, es comprava, ya camí de casa, l'enferinat producte ten típicament valencià, que era servit en unes mesuretes de papér.

Els carrers pronte quedaven silenciosos i tranquils. A l'endemà molt de matí, el fum negre i espés del forns de les fàbriques de caçoles i perols aufegaven els carrers anunciant un nou dia.

